

Research Supervision Programme

Abstract

TUTORIAL PROGRAMME FOR PHD SUPERVISORS AT MID-SWEDEN UNIVERSITY

Mid-Sweden University has been given faculty rights for a larger natural science field as from 2001-01-01. Up to that date, no formal examination and education of doctoral students has been possible, and thus no tutorial programme has been needed nor implemented. Mid-Sweden University still lacks faculty rights for the so-called area (cf. Faculty) of Human Sciences for PhD examination. However, much of the tutoring for PhD students, financed by and employed by Mid-Sweden University, takes place locally. Some of our supervisors have been trained at other universities, where they have been active or working permanently. Facing the prospects of full university status, time has come to create a tutorial programme for supervisors of PhD students of our own, inter-faculty and inter-disciplinary, according to the lines of decision-making. The government bill 2000/2001:3 (p.164) states that "PhD education should focus on the tutoring and the role and function of the supervisor. The education should include elements of communication knowledge, management of conflicts and research ethical questions. Moreover, the education should also comprise equality and gender issues."

Dr. Monica Bellgran at Mid-Sweden University has, together with a working group, formed a tutorial programme for PhD supervisors, which has been approved by the Council for Higher Education at The Swedish Agency for Higher Education. The programme consists of three distinct parts, i.e.:

- TutorialEducation
- TutorialSupport
- InstrumentsSupport

Within the first bloc, two Tutorial Courses have been held as part of the programme, 30-31 August and 6-7 December 2001, with PhD, docent, Jitka Lindén as main lecturer. She has had about fifty courses in Sweden since 1987. This year, 2002, a third course is planned. These three courses represent a totally new concept at Mid-Sweden University since they are the very first of this kind at a new faculty. Almost 50 persons will have completed the course within the frames of this programme. The aim is also to create a permanent

tutorial network between all those that have taken part in the course. Another aim is to make this course obligatory for all those that are seeking the position of internal Docent (Reader/Senior Lecturer) at Mid-Sweden University.

The tutorial support function comprises a model for continuous improvement of the tutorial process, and focuses on seminars with internal and external lecturers. Moreover, travels for supervisors, aiming at new networks with other universities, nationally and with the partner universities of Mid-Sweden University, are part of this structural element of the programme. Apprentice and mentor-programmes for new supervisors completes the picture when new disciplines are ready to start their own PhD programmes, and new staff, mainly professors and senior lecturers, are continuously being appointed at Mid-Sweden University. The perspective of the doctoral students is an important feature of this module, and will be provided for during common seminars where both supervisors and doctoral students in a double perspective seek to develop the tutorial process.

Instruments and support within the tutorial programme include principally the shaping and maintenance of a Web page, and a Web-based bulletin board, with links to other universities, (including the Agency for Higher Education, Academic Teachers' Union (SULF), etc.). Other important instruments consist of links to articles and reports on PhD education and tutoring, creation of tools for evaluation, which in turn are synchronised with the quality plan of Mid-Sweden University. A reference group, with different areas of competence, as for example pedagogy, psychology, leadership, will function as a support group for supervisors at various levels, and can furthermore be used as troubleshooter when problems or conflicts between supervisors and doctoral students occur. Another aim is to produce a doctoral handbook as tool of support and as a quality document both for supervisors and doctoral students.

Marie-Louise von Bergmann-Winberg
Professor
Proprefekt för Institutionen för samhällsvetenskap
Mitthögskolan

Slutrapport för handledarprogrammet och handledarutbildningen vid Mitthögskolan

Kronologi:

Projektansökan för stöd till utveckling av ett forskarhandledarprogram vid Mitthögskolan inlämnades till Rådet för högskoleutbildning den 28 mars 2001. Programmet godkändes i sin reviderade form den 15 maj 2001 av Rådet för högskoleutbildning, samt undertecknades av rektor för Mitthögskolan den 13 augusti. Redan då stod klart att Monica Bellgran som utarbetat programmet inte skulle ha möjlighet att kvarstå som programledare. Sålunda skedde ett programledarbyte genom rektors beslut den 5 november 2001, varvid Marie-Louise von Bergmann-Winberg utsågs till ny projektledare, med beslut om en referensgrupp som skulle tillsättas av de båda huvudområdena, dvs. den naturvetenskapliga fakulteten samt det humanvetenskapliga huvudområdet. Referensgruppen tillsattes genom beslut i dessa båda nämnder i april 2002 och kunde ha sitt konstituerande möte den 10 juni 2002. Denna grupp består av följande personer: Universitetslektor Monica Bellgran, professor Gunnar Bergh, professor Marie-Louise von Bergmann-Winberg, doktorand Monica Eklund, universitetslektor Erik Hedenström samt doktorand Benny Thörnberg. Efter Rådets för högskoleutbildning positiva beslut arrangerades dock handledarkurser redan fr.o.m. 30 augusti 2001 och fram till den 31 maj 2002 i regi av den tillförordnade projektledaren. Mitthögskolan förband sig enligt avtal att arrangera en handledarkurs inom programmet, men behovet föranledde tre kurser under perioden. Vid sidan av detta har 6 referensgruppsmöten hållits (se bifogade protokoll), varvid bl.a. förslag till handledarprogram för Mitthögskolan tagits fram för kommande handledarutbildning. Vidare har för handledarutveckling en

handledarenkät till samtliga doktorander vid Mitthögskolan utvecklats och genomförts. För att stärka programutvecklingen har ett nätverkssamarbete med Högskolan i Malmö samt Högskolan i Borås inletts, och beök ägt rum vid Malmö Högskola samt Universitetet i Lund den 20-21 februari 2002. En ansökan om ett Mål 1 program har utvecklats, och kommer att vidareföras efter programmets avslutning tillsammans med de bägge länsstyrelsernas samverkansavdelningar. En ansökan om stöd från Rådet för högskoleutbildning för ett fortsatt nätverkssamarbete mellan Mitthögskolan, Högskolan i Malmö samt Högskolan i Borås har inlämnats, men inte vunnit stöd. Dock kommer samarbetet att fortsätta och följande besök äger rum den 12 maj 2003, varvid Högskolan i Malmö besöker Mitthögskolan.

Omfattning och inriktning av Mitthögskolans forskarhandledningsprogram

Mitthögskolans handledarprogram sönderfaller i tre skilda delar enligt följande:

- HandledarUtbildning
- HandledarUtveckling
- Verktyg och support

Vad gäller handledarutbildning har Mitthögskolan tilldelats vetenskapsområde inom ett utvidgat naturvetenskapligt område den 1 januari 2001. Dittills har Mitthögskolan således inte kunnat bedriva forskarutbildning i egen regi, varför inte heller någon handledarutbildning bedrivits. Däremot har ett antal lokala handledare fått dylik utbildning vid andra lärosäten, där de utsetts till dylika uppdrag. Mitthögskolan avser även att söka full universitetsstatus, varvid det är angeläget att utveckla egen handledarutbildning över fakultets- och huvudämnesgränser med tanke på

kommande behov. I dagens läge har tre handledarkurser hållits som del av programmets första moment; den 30-31 augusti, och den 6-7 december 2001, samt den 30-31 maj 2002. Kurserna har hållits av docent Jitka Lindén, vilken genom sitt initiativ till dessa kurser i Sverige och dokumenterade information genom sin bok *Handledning av doktorander* (Jitka Lindén 1998) framstår som Sveriges främsta expert på området. Hon har alltsedan 1987 hållit ett femtiotal utbildningstillfällen i detta ämne vid alla svenska universitet och flertalet högskolor. Kurserna har hållits som ett tvådagarsseminarium. Totalt har 49 personer gått kursen. Programmet för kurserna bilägges samt även namnen på de handledare som gått kursen.

Kurserna har dels hållits för handledare inom den naturvetenskapliga fakulteten, som idag har 51 egna doktorander inskrivna vid Mitthögskolan, och dessa handledare har utgjort ca 80% av kursdeltagarna hittills. Kursen är även obligatorisk för Mitthögskolans interna docenter, där den första har anställts under våren 2002.

Avsikten med kursen är även att skapa ett bestående handledarnätverk, vilket underlättas av kontakten mellan dem som avlagt kursen. Detta sker i syfte att underlätta samarbetet mellan det humanvetenskapliga huvudområdet för vilket vetenskapsområde erhållits från år 2005, och där ett erfarenhetsutbyte med den naturvetenskapliga fakultetens handledare kring uppbyggnad av egen forskarutbildning ter sig ytterst väsentligt. Mitthögskolans situation med en tvåhastighetskommunikation i likhet med den europeiska unionen är påfallande i och med den stora skillnaden mellan den första fakulteten som erhöles 1999, och den forskarutbildning inom det humanvetenskapliga området som kan starta först år 2005, och då inom fem utvalda ämnen, nämligen statsvetenskap, sociologi, socialt arbete, historia och informatik. Motsvarande antal forskarutbildningsämnen är åtta vid den naturvetenskapliga fakulteten, men avsikten är att utöka dessa med maskinteknik under de närmaste åren. Även motsvarande ökning är förutsedd inom det humanvetenskapliga området till ca nio forskarutbildningsområden fram till år 2010. Detta ställer stora krav på genomförande av ett internt handledarutbildningsprogram.

Denna rapport till Rådet för högskoleutbildning kommer att inlämnas som förslag till styrelsen för Mitthögskolan samt Fakulteten för naturvetenskap, teknik och medier

samt Humanvetenskapliga huvudområdet. Förslaget går ut på ett tredelat handledarutbildningsprogram, som mer detaljerat nedan behandlas.

Handledarutvecklingen innebär en modell för ständig förbättring av handledningsprocessen, och bygger på seminarier med interna och externa föreläsare. För våren och hösten har referensgruppen, som knutits till projektet planerat in ett seminarium för de tre huvudorterna, varvid det första äger rum den 25 april i Sundsvall där lejonparten av all handledning i egen regi äger rum, samt Fakulteten för naturvetenskap, teknik och medier har sina flesta doktorander. Vid nämnda möte kommer även en doktorandförening att grundas vid Mitthögskolan. Även en handledarresa i syfte att skapa nätverk med andra lärosäten, har ägt rum under februari år 2003. Lärings- och mentorskap för nya handledare kompletterar bilden i och med att fler ämnen väntas kunna starta egen forskarutbildning och nya personer, främst professorer och docenter, kommer att knytas till högskolan kontinuerligt. I dagens läge är antalet heltidsanställda professorer ungefär 40 sammanlagt, med adjungerade professorer och docenter som utgör ca tre gånger så många. Doktorandperspektivet är en viktig del inom detta moment, och tillgodoses under gemensamma seminarier där såväl handledare som doktorander i ett dubbelriktat perspektiv försöker utveckla handledarprocessen. För att förbättra doktorandernas situation har en enkät tagits fram för att undersöka samtliga doktoranders situation vid Mitthögskolan, genom framförallt en jämförelse av de äldre doktorandernas dubbla affiliering vid såväl Mitthögskolan som ett andra lärosäte, och sålunda delad forskarutbildning, och de nya doktorandernas betydligt enklare situation och deras upplevelse av forskarmiljön vid Mitthögskolan.

Resultat av enkäten:

Enkäten har genomförts så att en tredelning för Humanvetenskapliga huvudområdet med dess dubbelt affilierade forskarstuderande, och motsvarande doktorander för Fakulteten för naturvetenskap, teknik och medier, samt som en tredje gruppering de nyanställda doktoranderna vid samma fakultet, vilka endast har en enda affiliering och erhåller hela sin handledning vid Mitthögskolan.

Enkäten (bilägges) sönderfaller i en kvantitativ del och en kvalitativ del med öppna frågor. Den kvantitativa delen behandlas separat av universitetslektor Khalik Salman, och den kvalitativa delen av projektledaren. Sammanställningen kommer att tillställas styrelsen för Mitthögskolan, nämnderna för de båda huvudområdena, Rådet för högskoleutbildning samt samtliga åtta institutioner och alla berörda ämneskollegier där forskarutbildning antingen startats eller står i beråd att göra detta.

Svarsfrekvensen har varit ytterst varierande ifråga om institutionerna, från 35 % vid Institutionen för informationsteknologi och medier till 75 % vid Institutionen för vård och hälsa. De två andra naturvetenskapligt-tekniska institutionerna uppvisar dock 52 %, respektive 62 % i svarsfrekvens, och de fyra andra humanvetenskapliga institutionerna 71 % (socialt arbete), 67 % (utbildningsvetenskap), 57 % (samhällsvetenskap) och 36 % (humaniora). Detta innebär 47 % totalt för NMT fakulteten och 57 % för HUV området.

Resultatet visar inte överraskande på en mycket positivare bild av de sedan år 2001 nyantagna egna doktoranderna, där 2/3 anger stor tillfredsställelse med forskarutbildningen, ingen som helst önskan att byta handledare, och positiva upplevelser när det gäller forskarutbildningsmiljön och kontakter med andra doktorander och handledarna inom forskargrupper. Dock upplever även denna gruppering stress och tidsbrist som problem, och i några få fall hänvisas till en forskarmiljö som ännu inte riktigt formaliserats. Institutionsledningen fungerar inte i alla fall, utan doktoranderna känner sig utanför, och har inte riktigt funnit sin ställning. Dock redovisar nästan samtliga att de i mycket hög grad känner sig tillhöra forskarsamfundet, vid Mitthögskolan och generellt sett. Forskarutbildningen hittills får sammantaget höga poäng, utom i de relativt få fall då denna inte upplevs helt genomförd ännu och forskarmiljön konstituerad. En person har velat byta handledare, och två kunde överväga detta. Samtliga doktorander som besvarat enkäten är i åldern 26-39 år, vilket säkert stärker samhörigheten dem emellan, och dessa är fördelade på tre institutioner, varvid den naturvetenskapliga institutionen har det klart största antalet, men ligger nära institutionen för teknik och matematik.

Den grupp som utgörs av de gamla doktoranderna vid samma fakultet är dubbelanslutna med en lokal eller biträdande handledare vid Mitthögskolan och sin huvudhandledare vid annat lärosäte, där de flesta har en huvudhandledare vid Kungliga tekniska högskolan eller Luleå tekniska universitet, men även utländska universitet som Trondheims universitet och Åbo Akademi. Resten har sin anslutning vid andra svenska universitet. Denna gruppering skiljer sig åt när det gäller ålder och längd på forskarutbildningen, där den äldsta delen av denna är forskande adjunkter i övre medelåldern och de yngsta jämförbara med den första kategorin av egna doktorander. Denna gruppering uppvisar också relativt stora skillnader ifråga om sammanfattande bedömning av forskarutbildningen, och ett fåtal är helt nöjda med sin situation. Dock vill ytterligt få byta handledare, och ofta omtalas huvudhandledarens stora kompetens, men brister finns framförallt i hur ofta man träffas och i den dagliga kontakten. Det finns en klar korrelation mellan antalet handledningstimmar och tillfredsställelse med sin doktorandsituation. Detta gäller även den allra mest negativa grupperingen inom ITM och TFM både i Östersund och i Sundsvall, där totalt sett brister i kontakterna och upplevelse av institutionen som forskningsmiljö förefinns. Däremot är det ytterst få som även här önskar byta handledare.

Samhällsvetenskap, vård och humaniora är samlade inom HUV området, och uppvisar likaledes en stor spridning, där tillfredsställelsen varierar stort med institutionerna och klart korrelerar med svarsfrekvensen från berörda institutioner. Här spelar ämnena en något större roll, och flera ämnen har på de tre orterna lyckats få en bra forskningsmiljö. Dock upplever även här flera doktorander en stor ensamhet, och önskar tillhöra en forskargrupp även lokalt. Få uppvisar en stor eller mycket stor tillfredsställelse med sin forskarutbildning, men överraskande många trivs bra med att vara doktorander. Ytterst få vill byta handledare, och även här framhålls kompetens hos huvud- och lokala handledare, med undantag för ett fåtal mycket missnöjda. Institutionerna har inte heller här fullt ut lyckats skapa forskningsmiljöer, med undantag för någon enstaka institution. Samtliga institutioner anordnar högre seminarier, vilka genom sin mångvetenskapliga karaktär påminner om forskningsgrupper inom NMT fakulteten.

En analys av hur forskarskolor och större sammanhängande forskningsprofiler och – grupper påverkar tillfredsställelsen och de allmänna arbetsvillkoren har ännu inte gjorts för någon gruppering. Den kvantitativa analysen färdigställs i dessa dagar och kommer att ge svar på frågorna hur de tre grupperingarna skiljer sig från varandra, och även enligt en ortsdimension, och fördelat på institutioner och enskilda ämnen. Just karaktären av en flercampus högskola föranledde såväl ansökan till Rådet för högskoleutbildning, som skapandet av ett särskilt program för Mitthögskolan.

Handledarutbildning och handledarutveckling

Vid Mitthögskolan föreslås inrättandet av ett tredelat forskarhandledningsprogram. Delmomenten i handledarprogrammet förutsätter enligt referensgruppen en kontinuitet ifråga om fortbildning och utveckling av handledarskapet ses som en ständig process. Därutöver föreslås en forskarstudierektor som ansvarig person för själva forskarutbildningen, förslagsvis per fakultet, eller rentav för varje institution. Forskarskolorna befinner sig också utgöra en viktig del av den forskningsmiljö som redan upprättats vid Mitthögskolan, och anses väl komplettera de ämnen som idag, och som kommer att bedriva forskarutbildning fr.o.m. 2005. Handledarutbildningen bör alltså ses som en kontinuerlig fortbildning, och skall således ges som på varandra följande kurser.

Den första kursdelen behandlar relationerna mellan handledare och doktorand, och doktorandernas deltagande är centralt vid sidan av handledarna. Referensgruppen betonar att de handledarkurser som allmänt hållits i Sverige i många stycken är anpassade för stora och traditionella universitet, och fakulteter, men att Mitthögskolan behöver en annan form av handledarkadrer, utifrån en multicampusmiljö och forskning som delvis bedrivs på annat sätt, samt doktorander som arbetar inom samma institution men på olika orter efter den s.k. institutionsreformen år 2000. Referensgruppen känner inte till andra handledarutbildningar där doktoranderna medverkar i kursen. Denna kurs är obligatorisk för interna docenturer.

Den andra kursdelen bedrivs utifrån ett gradvis avancerat fortbildningsprogram, och en avlagd kurs är ytterst meriterande för personer som fungerar som docenter och som vill meritera sig för professur. Här finns även en viss individuell frihet när det gäller fortbildningen, och fördjupning sker även utifrån de akademiska disciplinerna och berör forskargrupperns verksamhet. Denna kurs är obligatorisk för interna docenter, tillsammans med den första kursen.

Den avslutande kursdelen krävs för befordran till professor, och är meriterande för all slags befattningar vid Mitthögskolan. Denna kurs är helt frivillig, men bygger på Mitthögskolans särart med mångdisciplinära miljöer och flercampuskoncept. Inslagen av personlig meritering är större i denna kursmodul, där även nätverkssamarbete vid andra lärosäten betonas.

Verktyg och supportfunktioner inom handledarprogrammet.

Verktyg och support inom handledarprogrammet omfattar i första hand framtagandet och underhållet av en hemsida, samt en Webbaserad anslagstavla, samt länkar till andra lärosäten, (HSV, SULF; etc.). Detta sker såväl för hela Mitthögskolan som för enskilda institutioner, och dessa hemsidor kopplas därefter ihop som länkar till varandra. Andra viktiga instrument utgörs av länkar till artiklar och rapporter om forskarutbildning och handledning, samt framtagandet av utvärderingsverktyg, vilka sedan samordnas med Mitthögskolans kvalitetsplan. Till projektet har knutits en referensgrupp, som kommer att kompletteras med en supportgrupp, med olika kompetensområden, såsom pedagogik, psykologi, ledarskap, mm. tjänar som instrument för handledare på olika nivåer, och kan därtill tänkas bli inkopplad vid problem eller konflikter mellan handledare och forskarstuderande. Den senare gruppen kommer att bli permanent när projektet har slutförts. Målet är att även under projektperioden framställa en forskarstudiehandbok som support och kvalitetsdrivande dokument för såväl handledare som forskarstuderande, vid sidan av den doktorandhandbok som framtagits av Högskoleverket.

